

Harp sonrası Batı Almanya Nüfusunda yer değiştirmeler

Meselenin iktisadi ve sosyolojik bakımdan tahlili

Dr. G. Wülker

İkinci Dünya Harbi biteli beri Almanya, Avrupa tarihinin bu güne kadar asla kaydetmediği ölçüde muazzam nüfus hareket ve muhaceretlerine sahne olmuştur. Bu büyük göç, miktar 12 milyona varan mültecinin şarki ve cenubu şarki Avrupa memleketleriyle Oder ve Neisse hattının doğusunda kalan ve vaktile Almanya'ya ait bulunan sahalardan garba doğru sürülmesi neticesinde meydana gelmiştir.

Mamafih bu gün mülteciler meselesi sırf Almanya'ya hâs bir problem olmayıp, cihanşümul bir mahiyet taşımakta ve adetâ devrimizin hususiyetleri arasında yer almış bulunmaktadır. Birinci Cihan Harbinden sonraki o bahtsız, fecî ve cebrî göçler yeniden başlamıştır. Filhakkâ o tarihlerde bu kabilden kütleli göç tedbirlerine baş vurmak suretile azınlık problemlerini, dini ve ırkı uyumsuzlukları yahut dünya görüşüne dayanan siyasi mahiyetteki teadları hal ümitleri beslemekte idi. Nettekim Türkiye dahi yakın tarihinde kütleli göçlerin yol açtığı zaruret ve sefaleti pek yakından tanımış bir memleketdir.

Halen bütün dünyada mültecilerin sayısı en az 60 milyon tahmin edilmektedir. Bundan dolayı Alman halkı Almanya'daki mülteciler meselesinin Avrupa'da, yakın Şarkta, orta ve uzak Asyada'ki cihanşümul mülteciler probleminin ancak bir kısmını teşkil eylediğini pek iyi müdrük bulunmaktadır.

Buna rağmen dünya mülteciler meselesinin çerçevesi içinde, Almanya'da muhaceret durumunun bâriz bir hususiyet arzettiğı de aşikârdır. Filhakkâ dünyanın diğer bölgelerinde nüfusta irade ve ihtiyar dışı vukua gelen yer değiştirmelerin esas itibarile ziraat memleketlerinde meydana gelmiş olmasına mukabil, Almanya'da, muhacir ve mülteciler aşırı derecede sanayilemiş olup, daha muhacir akınından önce nüfus kapasitesi itibarile muayyen hudutlara varmış bulunan ve bütün bunlara ilâveten

de dünyanın hiç bir memleketinde görülmeyen iktisadi bir çöküntü ve harp tahribatına mâruz kalmış olan garbi Almanya gibi bir memlekete göç etmiş bulunmaktadırlar.

Şimdi garbi Almanya o gün bu gün ne kadar muhacir ve mülteci kabul etmiştir, bu meseleyi araştıralım:

Burada ancak mahdud bazı rakamlara dayanmak suretile garbi Almanya'nın nüfus durumunu aydınlatmak istiyoruz.

Söyle ki, 1952 senesi ilk bahanna kadar Garbi Almanya Federal Cumhuriyeti esas itibarile Berlin şehri ile yabancı işgali altında bulunan dört bölgeden gelenler hariç olmak üzere, cem'an 8,2 milyon göçmen kabul etmiştir. Bundan maada Sovyetlerin işgali altında bulunan mıntı-kadan da 1,7 milyon kadar göçmen gelmiş olup, bunların miktarı gün geçtikçe artmaktadır. Ayrıca başka sebeplerden dolayı yer değiştirmiş olan 500 bin kadar insanın da bu arada zikredilmesi lâzımdır. Görünü-şe göre bunların artık harice göç etmeleri de bahis mevzuu değildir.

Bu suretle Alman Federal Cumhuriyetinin umum nüfusu olan 48,3 milyonun nisbi rakkamla %21ini veya 10,4 milyonunu muhacir ve mülteciler teşkil etmektedir. Bu kadar büyük bir kütlenin gerek iktisadi, gerek sosyal bakımdan bu günden yarma aslı nüfusla kaynaştırılmıyacağı ve müstahsil duruma getirilemeyeceği aşikârdır.

Diğer taraftan bu muazzam nüfus hareketleri her şeyden evvel nüfus kesafetinin ehemmiyetli bir şekilde artmasına yol açmıştır. Netekim garbi Almanya'da bu gün, kilometrekareye 160 insan yerine 194 şahus isabet etmekle, nüfus kesafeti bakımından Avrupa'da Büyük Britanya, Hollanda ve Belçika'dan sonra dördüncü mevkii işgal etmiş bulunmaktadır.

Mültecilerin memleket içinde tevzii meselesine gelince: bu kadar büyük bir göçmen kütlesi kelimenin hakiki manâsı ile bir enkaz yığından ibaret olan garbi Almanya'ya sığındığı zaman durum ne olmuştur? Bu mesele gerçekten üzerinde durulması icabeden bir noktadır. Filhakika o tarihlerde dört askerî işgal mıntikasına ayrılmış olan Almanya'da hiç bir merkezi kuvvet bahis mevzuu değildi. Bundan dolayı elde iyice tasarlanmış ve üzerinde esashca tevakkuf edilmiş bir plân olmaksızın, bu zavallılara her şeyden evvel başlarını sokacak bir melce temini üzerinde durulmuş ve bunlar harp tahribatından nisbeten masun kalmış mıntikalara, yani kenarda köşede kalmış köylere, münakale, sanayi ve iş merkezlerinden uzak bölgelere sevk edilmişler ve bu arada yeni vatandaşların meslekî durumları aslâ dikkate alınmamıştır. Diğer taraftan Fransa Potsdam anlaşmasına katılmamış olduğundan, Fransız işgali altında bulunan mıntika göçmen kabulünden sureti mullakada içtinap etmişti. Bu

hal ve şartların tabii bir neticesi olarak İngiliz ve Amerikan mntıkaları ve bu arada bilhassa Schleswig-Holstein ve aşağı Saksonya gibi ziraat bölgeleri göçmen kabul eden başlıca mntıkaları teşkil etmişlerdir.

Bu suretle garbî Almanya'ya iltica eden 5,2 milyon insanın büyük bir kısmı esas itibarile bu ziraat mntıkalarına yerleşmiş ve yerleştirilmiş bulunuyordu. Şayet Federal Alman Cumhuriyetinin nüfusundaki umumi artış şehirlere ve zirai bölgelere göre ayrılır ve bu arada Almanya'nın en küçük idarî cüz'ü tamları yani komünleri dahi dikkate alırsa, bu takdirde şehirlerdeki nüfus artışının sadece %0,6, buna mukabil zirai bölgelerdeki köy ve kasabalar nüfusundaki artışın ise %35,8 e vardığı görür. Bu suretle mesele sırf mekân bakımından göz önüne alınacak olursa, zirai karakteri haiz komünlerin, yani normal devirlerde dahi mali takat itibarile esasen zayıf ve cılız sayılan zirai mntıkalarla küçük şehirlerin kütleli göçler neticesinde ağır bir yük altına girmiş bulduklarını görür.

İzaha çalıştığımız bu nüfus hareketlerinin tamamen aksine olarak, umumiyetle garbî Avrupa memleketlerinde şehirlerle köy ve kasabalar arasındaki normal nüfus kaymalarla yer değiştirmelerin zirai sektörde vukua gelen bir rasyonelleşme ve prodüktivite artışı sonunda büyük şehirlere ve sanayi mntıkalarına müteveccih bulunmakta olmasına karşı, bugün garbî Almanya'da zirai mntıklarda siyasi hal ve şartların tesiri altında ve tamamen iktisat dışı sebeplerden dolayı muazzam bir nüfus kabarmasına şahit olunmaktadır. Bu gün mesken durumunun arzettiği manzara karşısında bu vaziyetin izahı müşkül değildir. Zira halen garbî Almanya'da umum meskenlerin %21 i tahrip edilmiştir, ve şimali Ren-Vestfalya sanayi mntukasında şartlar çok daha gayri müsaittir. Dünyanın başka hiç bir memleketi bu derece ve nisbette bir tahribe mâruz kalmamıştır. Bu hususta Fransa'da yapılan bir hesaba göre İtalya'da harp yılları içinde mesken tahribatı %5, Fransa'da ise sadece %3 den ibarettir. Buna mukabil garbî Almanya'da harp tahribatı, nüfustaki yer değiştirmeler ve harp içinde sivil sektörde mesken inşaatının tamamen durdurulmuş bulunması gibi sebepler neticesinde bu gün dahi mesken buhranı tamamen zail olmuş değildir, ve daha 4,7 milyon yeni meskene ihtiyaç vardır. Aşikârdır ki harp şartlarının tesirile iktisadi ve sosyal muvazenenin gayet ağır bir şekilde sarsılmış bulunduğu bu ehemmiyetli nüfus artışları neticesinde, mültecilerin memleket içine yayılmış bulunması muhacir kabul eden mntıkaların iktisadi zaruret ve mutalalarına tamamen aykırı düşmüş ve sosyal bakımdan son derece ciddi bazı neticeler doğurmuştur. Bu vahim ve nâhoş neticeleri bu gün dahi tamamen bertaraf etmeğe imkân hâsıl olamamıştır.

Şimdi bir az da harp içinde vukua gelen nüfus zayıtının yeni nüfus hareketleri sonunda telâfi edilip edilmediğini araştıralım:

Garbî Almanya'nın, muhaceret neticesinde meydana gelen nüfus artışı sonunda ,harp yılları zarfında nüfusunda hâsıl olan vahim boşlukları doldurduğu sık sık iddia olunmuştur. Hakikatte, göçmenler dikkate alınmadığı takdirde, garbî Almanya'nın nüfusu 1939-1950 yılları arasında ehemmiyetli şekilde azalmıştır. Çünkü Almanya harpte 3,2 milyon muharip ve bombardumanlar sonunda da en az 1-2 milyon sivil kaybetmiştir. Bundan başka Almanya'nın şarkından garbine doğru vâki kütleli kaçış neticesinde 3 milyonu kadar kadın, çocuk ve ihtiyar telef olmuştur. Başka bir ifade ile sivil halk arasındaki zayıt miktarı aşağı yukarı cephelerde ölenlerle zayıt olanların miktarı kadardır.

Şüphesiz ki harp şartları yüzünden garbî Almanya'nın nüfusunda meydana gelen büyük boşluklar, sırf sayı itibarile, yeni göçmen ve mültecilerle doldurulmuştur. Hattâ bu harp sonu muhacereti %16 nisbetinde bir nüfus artışına da yol açmıştır. Bununla beraber mesele kemmi olmayıp, sırf iktisadî cepheden yani kalite bakımından göz önüne alındığı takdirde, bu nüfus artışının aktif mânada bir artış olup olmadığı münakaşa götürür bir problemidir. Çünkü ikinci harp sonu devrinde Almanya'da meydana gelen nüfus hareketleri ve nüfustaki yer değiştirmeler, zaman zaman deniz aşırı bölgelere vâki seçme insanlardan mürekkep göçlerle hiç bir zaman kıyaslanamaz. Bilindiği gibi umumiyetle Avrupa memleketlerinden deniz aşırı ülkelere vâki nüfus akınları ancak miktar sıkı bir şekilde tahdit edilmiş, tam çalışma kabiliyetini haiz ve kalifiye insanlardan mürekkep bir kütleye inhisar etmektedir. Buralara rastgele insanlardan mürekkep hudutsuz bir muhaceret mevzuu bahis değildir. Buna mukabil Almanya'daki son göçler bütün nüfus gruplarına şâmil olmuş, yani gençler ve yaşlılar, hastalar ve sağlamlar, çalışabilir durumda olanlarla aynı durumda bulunmayan küçük çocuklu kadınlar hiç bir seleksiyona tâbi tutulmaksızın kütle halinde ve gelişmiş şekilde garba hicret etmişlerdir.

Bundan dolayı muhacir ve mültecilerin büyük miktarlara baliğ oluşu garbî Almanya nüfusunun yaş ve cinsiyet itibarile bünyesini ıslâh bakımından ehemmiyetli hiç bir rol oynamamıştır. Netekim bu gün 25-34 yaşları arasında bulunan erkek iş güçlerinin umum nüfus içindeki hissesi, harp öncesi devrinin ancak üçte biri kadardır. Buna mukabil kazanç ve istihsal faaliyetlerinde bulunan şahısların nisbeti harpten evvel umum nüfusun %52 sini teşkil ederken, bu nisbet bu gün %45 e düşmüştür. Bu, işsizlikle yakından alakalı olmak itibarile bir azdan üzerinde ehemmiyetle duracağımız bir vakiydir.

Yukarıda arz ve izah ettiğimiz muazzam nüfus artışının tabii ve zarurî bir neticesi olarak umumî hayat standardı daha çok kötüleşmiş ve harp tahribatından masun kalmış bulunan meskenler ve istihlâk maddeleri yerli nüfusla yeni muhacir ve mülteciler arasında taksime uğramıştır.

Şarkî Almanya'nın en mühim ziraat bölgelerinin harp neticesinde elden çıkmış bulunması, dört işgal mıntıkası ile Berlin'i besleyen ziraî sahaları fevkalâde daraltmıştır. Harpten evvel gıda maddelerinin takriben %20si hariçten ithal olunmaktaydı. Bu gün artmış bulunan bir nüfus kütlesi, daralmış olan ziraî mntikalarile öyle güç bir durumla karşılaşmıştır ki, memleket gıda maddelerinin ancak %55-60 ını bizzat istihsal edebilmekte, geri kalan kısmını ise ithal zorunda kalmaktadır. Zira halen Batı Almanya'da nüfus başına isabet eden kabili-zer' ve istifade toprak parçası yuvarlak olarak 1938 senesindeki miktarın ancak %79 u kadardır.

Bu gün son derece zarurî bir mahiyet alan gıda maddeleri ithalâtı, kendiliğinden anlaşılacağı üzere, ancak sanai kapasitenin artırılması, sanayi ve küçük sanatlar sahasında yeni iş ve çalışma yerlerinin ihdası ve yeni genişlemeler suretile karşılanabilir. Fakat bu durum aynı zamanda istihsal edilen maddeler için gerek bizzat memleket dahilinde, gerek haricte yeni sürüm sahaları bulmakla da yakından alakalıdır.

Bu suretle iş piyasası ile nüfustaki artış arasındaki münasebetlere ve karşılıklı tesirlere gelmiş olduk:

İmdi garbî Almanya'nın nüfusunda meydana gelen ani ve büyük artışlar karşısında iş piyasasının durumu en olmuştur? Filhakika Alman Federal Cumhuriyetinde çalışan insanların sayısı para reformundan bu güne kadar 1,7 milyondan 15,2 milyona yükselmiş bulunmaktadır. Buna rağmen aynı saha dahilinde halâ 1,2 milyon işsiz mevcuttur ve İtalya'dan sonra bütün Avrupa kıtasında Almanya çalışan insanların %9 unu işsizlerin teşkil etmesi yüzünden, işsizliğin en yüksek hadde vardığı bir memleket haline gelmiştir. Diğer taraftan mültecilerin Alman Federal Cumhuriyeti umum nüfusunun %16,6 sını teşkil etmelerine rağmen, işsizlerin yuvarlak olarak üçte biri bu mültecilerden mürekkep bulunmaktadır.

Mesele bu zaviyeden mütalâa edildiği takdirde, işsizlerin memleket içindeki tevezzü tarzı bilhassa ciddi bir mahiyet göstermektedir. Filhakika Federal Cumhuriyetin şimali Ren - Vestfalya, Güney Batı Almanya gibi mntikaları esas itibarile normal bir durum arz etmektedir. Ancak bütün Alman Cumhuriyetinde işsizlik rakamının en yüksek vasatı umumiyetle muhacir ve mülteci kabul eden üç Land üzerinde top-

lanmış bulunmaktadır. Buralarda işsizlik hâkim bulunmakta ve bunların nisbeti %20 yi aşmaktadır. Fakat işin en vahim tarafı sürekli işsizlerin miktarının çok yüksek hadlere varmasıdır. Diğer taraftan bu devamlı işsizlik sadece mülteci kütleye münhasır olmayıp, yerli halk da aynı şekil ve ölçüde bundan muztarip bulunmaktadır. Aslında bu Land'lar da tam mânasile bünyevi işsizlik hâkimdir. Başka bir ifade ile, mevcut işlerden çok daha fazla sayıda iş gücü mevcut olduğundan, çalışabilir kabiliyette bütün işçilere iş temini bittabi imkânsız bulunmaktadır.

Sartların zorlanmasına rağmen, sırf mesken buhranı yüzünden işsizlerin sanayi mntakalarına göç edip oralarda yerleşmelerine çok zaman imkân hâsıl olamamaktadır. Bu arada en hayret edilecek nokta, bazı mntikalarda 130.000 kadar boş iş yerinin bulunmasına rağmen, bu işlerde çalışabilecek ehliyette işçilerin bu bölgelere getirilememesidir.

Söylemeğe lüzum yoktur ki, bu işsizlik müessesesinden bilhassa ve ö. sırada mülteciler müteessirdir. Çünkü bütün mültecilerin ancak %37 sinin iktisadi hayatta faal olmasına mukabil, yerli halkın ortalama %45 i iş gücü sahibi bulunmaktadır. Bu durum yeni bir nüfus artışının iktisadi ve sosyal bünyeye massedilmesinin ne büyük müşkillere yol açacağını sarahaten göstermektedir. Diğer taraftan harp tahribatı, istihsalin men veya tahdidi, fabrikaların sökülüp götürülmesi, harp sanayiinin istihlâk maddeleri sanayiine ifrağı gibi hâdiseler ve vakıalar neticesinde devamlı iş yerlerinin sayısı takriben %20 azalmıştır. Şu hale göre, hariçten garbi Almanya'ya göçmüş olanların bu günden yarıya yerleştirilebilecekleri açık iş yerleri esasen mevcut değildi. Ayrıca başka bir müşkile yol açan durum, bu muhacir ve mültecilerin sureti umumiyede ziraî mntikalardan gelmiş olmaları ve bunlar arasında faal nüfusun %40 ının meslek itibarile ziraat ve ormancılıkla iştigal etmesine mukabil, sanayileşmiş garbi Almanya'da nüfusun ancak %25 inin köylü bulunmasıdır. Kezâ muhaceretten önce bu nüfus içinde iktisaden serbest teşebbüs erbabının hissesi, ortalama olarak garbi Almanya'dakinden çok daha yüksek bir seviyede bulunuyordu.

Muhacir ve mülteciler arasındaki bu her iki meslek grubunun sosyal bakımdan umumiyetle daha aşağı meslek ve san'atlara intikali pek de hoş olmayan bir tezahürdür.

Diğer taraftan bu gün garbi Almanya'da mevcut başka bir sosyal grup, bu memlekette iktisadi bakımdan fevkalâde vahim gerginliklere işaret sayılabilir. Bu durum esas itibarile harp sonu nüfus akımının ve harp tahribatının tabii bir neticesi addedilmek lâzımdır. Filhakika halen garbi Almanya'da aşağı yukarı 14 milyon insan sosyal rantlar ve umu-

mi yardımlarla geçinmektedir! Tıpkı işsiz kütlemin terekküp tarzında olduğu gibi, burada da mültecilerin nisbeti yerli halka nazaran daha yüksektir.

Rantiyeler ve diğer yardımlarla yaşayanlar arasında öyle bir zümre mevcuttur ki bunların miktarı pek ihtiyatlı bir hesap neticesinde her halde yarım milyon olarak tahmin edilebilir; bu zümreyi esas itibarile "görünmez işsizlik,, kategorisine sokmak mümkündür. Gerçi bu mefhum bu gün halâ münakaşa edilmektedir. Ancak işyeri arzı bu güne nazaran daha çok olsa ve nüfusun memleket içindeki tevezzu tarzı ve mesken durumu daha elverişli bir manzara gösterseydi, halen sırf umumî yardımlarla yaşayabilen bu insanlardan büyük bir kısımına her halde iş temini imkânı hâsıl olabilirdi. Bu cihet bilhassa kadın, çocuk ve yaşlı mülteciler için vâridir. Zira bu gün bu insanların yaşadıkları kenar ve köşe mıntıkalarda bir iş bulmalarına imkân ve ihtimal yoktur.

Bu izahlarımızdan sonra şimdi ehemmiyetli bir mesele ile karşı karşıya bulunmaktayız: Acaba bu insanları şimdi buldukları mıntıklardan başka sahalara nakil imkânı yok mudur? Her şeyden evvel bu nakil işinin bu gün bir zaruret halini almış bulunduğunu söyleyelim. Gerçekten garbi Almanya'nın halen içinde bulunduğu iktisadî ve sosyal durum; bu memleketi adetâ nüfusu yeniden tevzi ve taksime zorlamaktadır. Nüfusun yeniden tevzi ve taksim edilmesi zarureti, işaret etmek yerinde olur ki, sırfen mülteci ve muhacırlar için düşünülmeyip yerli halka da şâmil olmak gerekir. Filhakika bu nüfus muvazenesi aynı zamanda iktisadî bir müvazene demektir. Bilindiği gibi Almanya'nın sınaî nüvesi Ruhr mıntıkasıdır. Memleketin diğer sanayi merkezleri esas itibarile Württemberg-Baden, Nürnberg civarı, Augsburg, Ren-Main sahası ve Pfalz Baden sanayi mıntıkasıdır. Gerçi bazı yerlerde ziraî bölgelerin nüfus bakımından dolup taşması küçük ölçüde sanayi merkezlerinin meydana gelmesine yol açmıştır. Ancak nüfusun mevcut iktisadî sahalara yeniden tevzi ve taksiminde bazı mıntakaların iktisadî bakımdan fazla nüfusu massedebilecek derecede takviyesi, diğer yerlerde ise sosyal hâsılayı çoğaltmak zarurî hâsıl olacaktır. Bu hal tarzı, yani iş gücünün iktisaden hareketli ve faal mıntıklara doğru sevk ve tevcih edilmesi, bu günkü lüzum ve zaruret karşısında çok sür'atli fakat o nisbette ekonomik ve masrafsız bir şekilde cereyan etmelidir. Bu suretle uzun vâdeli görünmesine rağmen hâlen iş gücü arzının çok fazla olduğu yerlerde, biraz evvel bahis mevzuu ettiğimiz her iki imkân da faydalı neticeler verebilir.

Gerçekten nüfusun memleket içinde yeni bir tevzi ve taksime tâbi tutulması şimdi o kadar zarurî ve müstacel bir mahiyet almıştır ki, bün-yevi işsizlikten sarfınazar, bugünkü durum umumî iktisadî faaliyetler

üzerinde çok aksatıcı daha bir sıra zararlar doğurmaktadır. Bu zararların bir kısmına hemen işaret edelim:

Önce işçiler halen ikametgâhlarının bulunduğu yerlerden başka şehir ve kasabalarda çalışmakta ve çok zaman büyük sınai müesseselerin işçi temin ve tedarik ettikleri saha (Radius) 100 kilometreyi aşmaktadır. Bundan sarfınazar, çalışma münasebetleri neticesinde işçilerin ailelerinden ayrılmak zorunda kalmaları ve netice itibarile ailenin parçalanması hiç de prodüktif olmıyan zaman, kuvvet ve para israfına yol açmaktadır. Nihayet bazı nüfus gruplarının sosyal bakımdan sukut etmesi de iktisaden zayıf olan bölgelerde tamamen ve münhasıran aşırı nüfus kesafetinin yaptığı tazyikin bir neticesi sayılmak lâzımgelir. Çünkü bu kabil mntıkalarda yaşayanlar çok zaman kendi san'at, meslek ve ehliyet seviyelerinin dününde bulunan her hangi bir işi deruhte etmek zorunda kalmakta ve hususile mülteciler böyle bir zaruretle daha büyük ölçüde karşı karşıya bulunmaktadırlar.

Mamafih nüfusun bir yerden başka bir mntıkaya naklinde karşılaşılabilecek olan en büyük müşkül, devamlı iş yerleri temini lüzumu yanında bittâbi mesken meselesidir. Mesken meselesinin hallinde karşılaşılan zorluk, esas itibarile kapital fıkdanı ile kabili izahtır. Zira Federal Hükümet bütçesinin hemen hemen %80 i sosyal yüklere ve işgal masraflarına tahsis olunmaktadır. Filhakika her yıl yuvarlak olarak 350-400 bin mesken inşa edilmektedir. Mamafih bu miktar inşaat, ihtiyaçları tatminden bir hayli uzaktır. Bundan dolayı hususî şahıslar marifetile yapılan mesken inşaatının, âmme kanalı ile tahakkuk ettirilen mesken inşaatına veya işyeri ve sanayi inşaatına nazaran çok daha büyük ölçüde sermaye ile teçhiz edilmesi ve teşvik olunması yerinde bir hareket olur.

Şimdi nüfustaki yer değiştirmeler ve nakil ve iskân işleri nasıl cereyan etmiştir, bu meseleyi araştıralım:

Bu mesele ile meşgul olurken esas itibarile iki neviden iç göçle karşı karşıya bulunduğumuzu unutmamak lâzımdır. Bunlardan biri âmme organları vasıtasile tahakkuk ettirilmiş, diğeri ise tamamen serbest bir şekilde cereyan etmiştir. Filhakika serbest şekilde yapılan göçler, yani alâkalıların bizzat kendi irade ve ihtiyarlarile sâkin buldukları mntıkalardan başka yerlere göç etmeleri, harbin nihayet bulmasını hemen takiben ve bütün yasaklara rağmen vukua gelmiş olup, bu hâdise göçün şiddeti ile sanayi endeksi arasındaki correlation'u göstermektedir. Gerçekten iş güçlerinin enerjik ve kalifiye olmaları nisbetinde bunlar iktisadî bakımdan asla vaitkâr olmayan iskân sahalarını o nisbette sür'atle terk ediyorlardı. İşte bu suretle para reformuna takaddüm eden devre zar-

ında meydana gelen serbest göçler, vaktile nüfusun tevzi ve taksiminde tutulan yolun hatalı olduğunu ve bu işin yeniden gözden geçirilmesi icab ettiğini açıkça göstermiştir.

Mülteci ve göçmenlerin iskân edilmiş buldukları sahalardan başka mntıkalara nakilleri meselesi, daha 1947 yılında resmî mahfillerde münakaşa edilmeğe başlanmış ve ilk olarak 1949 senesinde faaliyete girilmiştir. Bu arada üzerinde durulan sahaların iktisadî bakımdan iskâna mütehammil olup olmadığı gibi bir azimet naktasından hareket edilmiyerek, mülteci ve göçmenler sırf sayı itibarile, başta Fransız işgal bölgesi olmak üzere, o ana kadar pek az mülteci kabul etmiş bulunan mntıkalara yerleşmişlerdir. Bunun gayet vahim bir hatâ olduğunu söylemeğe lüzum dahi yoktur. Bu yeni fakat hatalı iskân işinde tipik bir misali, Fransız işgal mntıkasına dahil olup, büyük iş merkezlerle sanayiden mahrum bulunan ve iktisaden de gayet fakir olan Rheinland - Pfalz bölgesindeki iskân teşkil eder. Filhakika bu mntıkaya resmî organlar marifetile 70.000 kadar insan yerleştirilmiş, fakat kısa bir müddet sonra, buradan büyük bir sanayi mntıkası olan şimalî Ren-Westfalya bölgesine doğru şiddetli bir nüfus akını başlamıştır. Netice itibarile Rheinland - Pfalz bölgesinin yeni göçler yüzünden filiyatta hiç bir kazancı olmamıştır. Çünkü buraya yerleştirilmiş bulunan insanlar işsiz ve meskensiz kaldıklarından bilâhara bu mntıkayı terk edip gitmişlerdir.

1949 yılında ilk kanunî esasları hazırlanan resmî mahiyette yeni bir iskân plânına göre, önce 300 bin ve bilâhara 900 bin insanın başka mntıkalara yerleştirilmesi derpiş olunmuştur. Bununla beraber, 1950 senesi sonuna kadar hakikatte ancak 162 bin şahsın iskân mntıkları değiştirilebilmiştir. Bir milyon kadar insanın kendi iskân mntıklarını terk edip başka bölgelere muhaceret ettikleri 1950 yılının umumî göç blânçosunun da açıkça gösterdiği gibi, iskân mntıklarını değiştirenler sadece muhacir ve mültecilere inhisar etmemiş, bunun dışında yerli halk da bu harekete geniş bir şekilde iştirâk etmiştir. Diğer taraftan bu kabil serbest göçler esas itibarile sanayi mntıklarına yönelmiş, yani nüfustaki yer değiştirmeler tabii - iktisadî mutalara ve imkânlarla intibak etmiş, buna mukabil âmme organlarınca idare edilen iskân işleri daha ziyade iktisadî bakımdan zayıf bölgeleri hedef tutmuştur. Tek tek yapılan yer değiştirmelerin çok daha muvaffakiyetli olduğu göz önüne alınacak olursa, büyük masrafları icap ettirmesine rağmen bu şeklin tercih edilmesi acaba daha muvafık olmaz mı?

Çok acele bir mahiyet gösteren yeni bir nüfus tevzi ve taksimine tâbi tutulacak şahısların adedi hakkında yapılan tahminler birbirini tutmamaktadır. Aslında "Sonne,, raporu denilen ve ECA Technical Assis-

tance Commission for the Incorporation of Refugees tarafından tanzim edilen plân, şartlara en uygun görünmektedir. Garbi Almanya'da çalışma müdürlükleri bölgelerindeki çeşitli branşlarda devamlı işsizlik halleri ile, münferit mıntikalardaki vasatinin üstünde ve altında kalan işsizlik hallerini esas alarak yapılan tahminlere dayanan rapörün vardığı neticeye göre, 200 bin faal nüfusun yani ailelerle birlikte ortalama olarak 700 bin insanın filhal sâkin buldukları mıntikalardan başka bölgelere nakli icab etmektedir.

Maamafih iskân mıntakaları değiştirilecek insanların sayısını ve yeni iskânın şümul ve ehemmiyetini önceden tesbit etmek de oldukça zordur. Evvelâ müşkilât şuradan gelmektedir ki, garbî Almanya'nın iktisadî kapasitesinin ne derece genişleyeceğini, prodüktivitenin ne nisbetle artacağını ve her şeyden evvel de gerek yabancı piyasalarda, gerek bizzat memleket içinde sürümün ne derece ve nisbette inkişaf edeceğini evvelden kestirmek imkânı yoktur. Fakat hakikat şudur ki, bir kısım halkın yeniden iskâna tâbi tutulması gayet âcil bir mahiyet almış olup, bu işin mümkün olan sür'atle başarılması lâzımdır. Diğer taraftan bu gün işlerin fiiliyatta almış olduğu şekle uyularak, mevzuu bahis yeni iskân işinin ihtiyarilik esasına dayanması ve bütün ailelerle birlikte gerek mültecilere, gerek yerli halka teşmil edilmesi kaçınılmaz bir zaruret halini almış bulunmaktadır.

Şimdi bir az da garbi Almanya nüfusunun optimum noktayı aşmış olduğunu meselesini gözden geçirelim:

Filhakika garbi Almanya'nın demografik, iktisadî ve sosyal şartları tetkik edilecek olursa, tekrar tekrar bir mesele ile karşılaşmak mu-kadderdır: Garbi Almanya gerçekten aşırı bir nüfusa malik midir? Bil-hassa durumları pek de iyi olmıyan üç Land'daki bünyevî işsizlikle, bunun dışındaki görünmez işsizliğin ve sosyal rantiyelerle, ancak yardım sayesinde yaşayabilen çok sayıda insanların mucip oldukları ağır mali ve iktisadî külfetler, memleketin kendi kapasite ve imkânlarının çok dışına çıktığının şaşmaz bir müş'iridir. Diğer taraftan garbi Almanya'da muazzam kalkınma hareketlerine rağmen, henüz bir hal çaresi bulunamıyan anî nüfus hareketleri neticesinde umumî vaziyet iyi olmaktan bir hayli uzaktır.

Bünyevî işsizliği göz önüne alarak şunu söylemek mümkündür ki, garbi Almanya bu gün spesifik mânada aşırı bir nüfusa malik bulunmaktadır. Buna rağmen bünyevî işsizlik tek başına aşırı nüfus hakkında bir hüküm vermeğe kâfi değildir. İktisadî inkişaf nüfus optimumunun tamamlayıcı bir ölçüsü olarak mütalâa edilebilir. İstihlâk, insan başına isabet eden reel gelir ve bu günkü millî gelir, harpten önceki devre ile

kıyaslandığı takdirde, iktisadî inkişafın nüfustaki şiddetli artışa nazaran geride kaldığı açıkça müşahede edilir. Nitekim milli gelir, insan başına isabet eden miktar üzerinden hesaplanırsa, beşte bire kadar azalmıştır. Hayat standardının umumî olarak düşmüş bulunması bunun mutlak bir neticesidir. Filhakika garbî Almanya'da et, şeker, yumurta gibi zarurî ihtiyaç maddeleri istihsalî, bilfarz vesika usulünün hâlâ mer'î olmasından dolayı hayat standardı bakımından pek de imrenilecek bir durumda olmıyan İngiltere'ye nazaran, oldukça düşüktür. Alâkali bazı kimseler bu gün aşırı nüfusun Almanya üzerinde icra ettiği nâhoş tazyikin bertaraf edilebilmesi için, dışa yapılacak göçlerin tek çıkar yol olduğuna işaret etmektedirler. Maamafih bu münakaşaya mütehammil bir meseledir. Filhakika harp neticesinde çalışabilir durumda olan 25-34 yaşları arasındaki erkeklerin miktarı üçte bir azalmıştır. Buna mukabil umum nüfus içinde kadınların miktarı üç milyon bir fazlalık göstermektedir. Bununla beraber hariçten göç kabul eden memleketler, kendiliğinden anlaşılacağı üzere, bilhassa kalifiye işçilerle gençlere alâka göstermekte, buna mukabil yaşlı göçmenleri istememektelerdir.

Şu hale göre bu gün Almanya'nın karşı karşıya bulunduğu aşırı nüfus tazyikini tahfif için dışa yapılacak göçlerin elverişli bir tedbir olacağı çok şüphelidir. Bilâkis böyle bir tedbirin ters neticeler doğurması, yani çalışabilir durumda olanlarla çalışma kabiliyetini kaybetmiş olanlar arasında esasen bu gün mevcut olan nisbetsizliği arttırması ve Alman iktisadiyatının dinamizmini temin eden iş güçlerini azaltması pek muhtemeldir. Bu hale nazaran garbî Almanya'nın iktisadî sahasını nasıl ve ne şekilde genişletmek mümkündür?

Filhakika garbî Almanyada gıda maddeleri istihsaline yarıyan saha ötedenberi dar ve mahduttur. Gerçi ziraatin entansifleştirilmesi ve daha ziyade rasyonelleştirilmesi mümkünse de, istihsal sahasının daha ziyade tevsii ancak ve ancak sanayie dayanmak ve gerek dış memleketlerde, gerek dahilde yeni pazar ve piyasalar ihdas etmek suretile kabil bulunmaktadır. İşte bu takdirde arttırılmış ve genişletilmiş ihracat imkânlarının yardımı ile, devamlı olarak artan nüfusa munzam iş yerleri temin etmek mümkündür. Gerçekten garbî Almanya'nın nüfusu, Sovyetlerin işgali altında bulunan bölgelerden iş ve mesken bulmak ümidile her gün kaçıp gelen insanlarla gittikçe kabarmaktadır. Fakat bu noktada Almanya'nın iktisadî menfaatleriyle yabancı memleketlerin alâkalarının çarpıştığı şüphesizdir. Gerçekten Alman Dış ticaretinin inkişafı sadece Alman halkının arzu ve teşebbüsüne tâbi bir keyfiyet olmayıp, daha ziyade dış faktörlere tâbi bulunmaktadır. Bundan dolayı Avrupa Devletleri arasında iktisadî sahada vücuda getirilecek bir el ve iş birliği ve umumî bir:

Avrupa iktisat siyaseti en yüksek prodüktiviteyi temin edecek ve mevcut say' potansiyelini en elverişli bir şekilde kullanacak yeni tesislerin nerede vücuda getirileceği meselesi üzerinde düşüncecek ve böyle bir siyaset şarktan garba doğru vâki cembrî nüfus akınının iktisadî bünye üzerinde tevlid ettiği tazyiki hafifletecektir.

Görülüyor ki bu meselelerin sırf Almanya cephesinden halline imkân yoktur. Ancak bir iktisadî bütün olarak Avrupa bu problemlere bir hal sureti bulabilir.